

אפגניטון

בטאון העדה האפגאנית

יוצא לאור ע"י ועד עדת יהודי אפגניסטאן, רח' אדוניהו הכהן 6, ת.ד. 50186 ירושלים.

ראשי העדה

ר' חנניה ב"ר פלטיאל כהן
(אקווג'אן פלטי) ז"ל.

מאת: בנו, יהודה

נתבקשתי לכתוב מספר מילים על אבי ז"ל, שזה מקרוב מלאו שבע עשרה שנים לפטירתו, על שירותו רב השנים ורב הפעלים לטובת עדת יהודי אפגניסטן בירושלים, בכהנו במשך שנים רבות כיו"ר הוועד וכנשיא העדה.

קשה לתאר בשורות ספורות עסקנות מבורכת בצרכי ציבור באמונה, אבל מחובתנו לספר לרור החדש, "אשר לא ידע את יוסף", על דמויות ההוד שהקדישו מזמנם, מאונם ומהונם לרווחת הנזקקים ולסיפוק צרכיהם. בתוקף תפקידו זה דאג לגייס כספים כדי לרכוש נכסים לעדה וכן רכש חלקת קבורה מיוחדת בהר-היזיתים לנפטרי העדה. איש צדיק היה, ידענו זאת בחייו, אולם בימי אבלו נודעו לנו דברים רבים על מעשי החסד המרובים שעשה בחייו ולא ידענו עליהם. דלתו הייתה פתוחה בפני כל נצרך בכל עת ובכל שעה. איפיינה את חייו עזרה לכל דך ונצרך והכל ביד רחבה. תרם והתיר (אף כי לא היה משופע בממון). דאג לכל, החל מהלוואות לנזקקים ועד להשכנת שלום בית ופשרה בין שותפים עסקיים, תמיד השתדל להקל ולפתור בעיותיהם של הנתונים במצוקה. לעיתים קרובות באו אליו מחוץ לעיר אנשים שאחד מיקיריהם נפטר ורצו לקברו בירושלים, מיד התקשרו לכתובת המתאימה, ואבא סידר את סידרי הקבורה.

לאחר פטירתו מצאתי בין ניירותיו, חליפת מכתבים מענינת משנות החמישים והשישים למאה הקודמת, בין ראשי הקהילה שעדיין נשארו בגולה לבין ועד העדה בירושלים ומחלקת העליה של הסוכנות היהודית, על בקשותיהם לסייע להם לעלות לא"י. נרתם בכל כוחו וגייס גם אחרים למשימה נעלה זו, סייע בידם ככל שניתן ודאג יחד עם עסקני העדה לקליטתם המסודרת. עם חיסולה הכמעט מוחלט של גלות אפגניסטן, דאג להביא לארץ את נכסי הרוח של הקהילה: ספרי תורה, תשמישי קדושה, ספרי קודש ושתיחים שפיארו את בתי הכנסת בגלות אפגניסטן.

שלם היה באמונתו התמימה וביראת השמים שהיו טבועות בו. השכים והעריב לבתי-כנסת וקבע עיתים לתורה מידי יום ביומו הן בשיעורים בביהכ"ס והן בלימודיו הקבועים היומיים בביתו. את הכל עשה בענווה ובצינעה שהיו ממידותיו הטבעיות. דומני, שאחד הבוידים שנתרו מאותה תקופה שעברו בצוותא, הוא ידידנו ראובן קשאני יבלט"א, יאריך ה' ימי בטוב ושנותיו בנעימים בבריאות איתנה.

לדאבון לב, בשנותיו האחרונות תקפה אותו מחלה שריתקה אותו למעלה מעשר שנים שהיו רבות יסורים וסבל. החכם מכל אדם אמר: "זכור את בוראך בימי בחרותך עד אשר לא יבואו ימי הרעה והגיעו שנים אשר תאמר אין לי בהם חפץ" (קהלת י"ב א). הוא היה מחובר לבוורא גם בימי בחרותו וגם בזקנתו, עד אשר הגיעו לצערניו, שנים אשר לא היה בהן חפץ.

עקיבא בן מהללאל אומר באבות "דע מאין באת ולאן אתה הולך ולפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון", כיוון שהדברים היו לנגד עיניו, חדל מלרדוף אחרי נכסים, ממון, ותענוגות, וזכר כי תפקידו עלי אדמות לעשות בישובו של עולם, לשמור דרך ה' לעשות צדקה ומשפט וללכת בדרכי הבורא יתברך.

ונשמע פתגם

מאת: הרב רפאל בצלאל

אָגַר דֵּר מוֹנְדֵּי, אַז ס'ר-גוֹנֶשֶׁט מִסְלָהֵט פֿרֶדִּי.

תרגום: אם נקלעת למבוי סתום התייעץ עם בעל נסיון
(סר-גושט=בעל נסיון).

חז"ל: אין חכם כבעל נסיון
שומע לעצה חכם (משלי י"ב)

דבר המערכת

קוראים נכבדים

תקוותנו שאפגניטון ימשש במה ליחסי גומלין בין בני העדה מתממשת אף יותר משציפנו, וזאת אנו חשים ממכתבים שאנו מקבלים, ממעודדים ומברכים מכל פינות הארץ. מאידך אנו זוכים לתלונות (ואכן, זו זכות!) על שאין אנו כותבים על אישים, קהילות, ומאורעות כאלה ואחרים. למעודדים-תודה. למתלוננים, אנו פונים בבקשה: אנא כתבו לנו! אנחנו בטוחים שאצל רבים מכם שמורים סיפורים בעלי ענין, על אישים, מנהגים, חינוך, בתי כנסת, עליה, מפעלים תורניים ואחרים. אנא כתבו לנו, והגיבו על מה שנכתב.

בעז"ה יתקיים לראשונה טקס חלוקת מלגות לבני העדה (פרטים בעמוד האחרון). מספרם הגדול של מבקשי המלגות מצריך אותנו לפנות לנדיבי העדה לתמוך במפעל חשוב זה כדי שנוכל לקיימו בכבוד.

קריאה מהנה
העורך

האם תכיר אפגניסטן בישראל?

לאחרונה פורסמו בארץ ובעולם ידיעות על רצונה של אפגניסטן לקשור קשרים דיפלומטיים עם ישראל. הנשיא חמדי קרזאי אמר זאת בראיון שנתן בקבול לשני עיתונאים ישראליים. כלי התקשורת הרשמיים באפגניסטן בשרו שיש סיכוי לקימום קשרים ובעקבות פרסומים אלה נשאל מר ר. קשאני בראיון בקול ישראל, האם יש ממש בדברים, האם נפתח פתח לבקור שורשים?

נראה, אמר, שקיימות סיבות טובות שהצהרות אלה אכן יומשו, אך כמו בכל עניין פוליטי, הצהרה, עדיין אינה מעשה. אפגניסטן מעוניינת להראות, במיוחד באמריקה, כמדינה דמוקרטית, דבר שבא לביטוי בבחירות דמוקרטיות ובבחירתן של נשים לפרלמנט. הצהרות בדבר קיום קשרים עם ישראל משרתות מטרה זו, מה גם שגם פקיסטאן ואינדונזיה שכנותיה המוסלמיות של אפגניסטן עשו צעד בשבירת האיבה כלפי ישראל, והנשיא קרזאי בפגישתו עם יהודים אמריקאים יוצאי אפגניסטן הציע להם לבקר באפגניסטן ולסחור עמה.

ראוי לומר שלא היתה קיימת משטמה מצד העם האפגאני כלפי הקהילה היהודית. היו לעיתים פגיעות ביהודים, אך לא היתה איבה עממית שרשית, ובר"כ התנהלו היחסים על מי מנוחות. הדבר בא לביטוי בחופש המלא שנתנו האפגנים ליהודים לצאת את ארצם לפני הקמת המדינה ובעת הקמתה. אך לא רק הנימוקים הנ"ל מלמדים שכונן יחסים הוא בגדר האפשר. בפגישה שהיתה לו עם אישים אפגנים בכירים בקשר ר. קשאני שהממשלה האפגנית תשקם את בית הכנסת העתיק ותשמר את יתרו בתי הכנסת ובתי העלמין. כמו"כ בקש לחדש את החפירות הארכיאולוגיות בגיאם, בה נתגלו לפני חמישים שנה מצבות קבורה הכתובות עברית, מלפני כאלף שנה. זהו גילוי מרעיש שמעיד על ישוב יהודי שהיה קיים לפני כאלף שנה ואשר אין מידע עליו ממקורות אחרים. לדבריו, מצא אוזן קשבת ואוהדת מצד בני שיחו.

הנימוקים הנ"ל נותנים אמנם תקווה שמשאלת ליבם של רבים המבקשים לערוך ביקור שרשים באפגניסטן, הוא בגדר האפשר, אך כמובן צריכים להיות ערים לכך שלפוליטיקה יש חוקים משלה, ועוד חזון למועד.

פרסום נס חנוכה-כיצד?

הדלקת נרות חנוכה איננה רק לפרסום הנס שנעשה לאבותינו "בימים ההם", אלא גם "בזמן הזה". מעטים מול רבים אינו תעודת הזהות של מלחמת החשמונאים בלבד, אלא של עם ישראל בכל הדורות ובמיוחד בדורנו, ולכן "פרסום הנס" הוא תזכורת, שישועת ה' כהרף עין, כאז כן עתה!

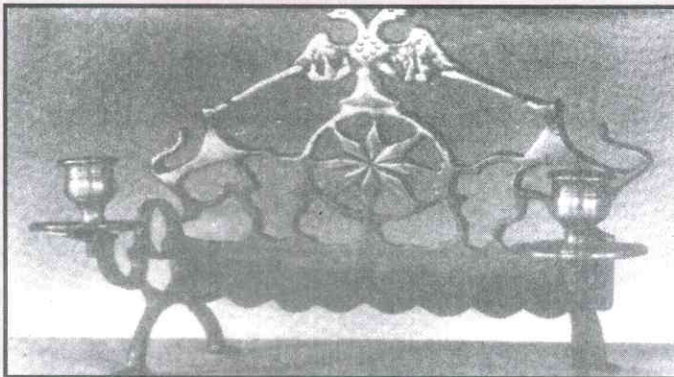
פרסום הנס נעשה בדרכים אחדות:

א. במקום הדלקת הנרות- היינו בפתח הבית או בחלון הפונה לרשות הרבים, ובעת שכל בני הבית נמצאים בבית.

ב. בזמן ההדלקה- "בצאת הכוכבים" "עד שתכלה רגל מן השוק". וזאת כדי שהנרות יראו לכמה שיותר אנשים.

ג. באופן הנחת הנרות- מניחים את הנרות בשורה אחת ישרה, ולא בעגול, או באופן מדורג, כי אז זה נראה כמו "אבוקה", ולא כהדלקה שכוונתה לפרסום הנס.

ד. משך ההדלקה- צריך להיות דולק לפחות חצי שעה, ובערב שבת כשמדליקין את הנרות לפני השקיעה, צריך לתת כמות של שמן המספיקה לשעה.

חנוכיה בת שני שמשים - מאה הי"ח

במעגל החיים

מעגל החיים של יהודי אפגניסטן

מאת: יוסף כהן
ת"ת באפגניסטן

ילדי הקהילה נכנסו ל"מולא" בגיל 4-3. "המולא" היה המחנך הראשי והוא נעזר בבחורים צעירים בגיל 10-12 ששמשו כ"ח'ליפה". ה"ח'ליפה" הביא את הילדים מן הבית וגם החזירים. הוא גם שינן עם התלמידים את חומר הלימוד, שכלל לימוד קריאה וניקוד. כאשר תלמיד ידע את החומר הוא עבר לקבוצה מתקדמת יותר ללא קשר לגילו. התלמידים למדו חומש וכשהתקדמו, למדו גם אונקלוס ורש"י.

בית הספר, "המולא", היה ממוקם בבית הכנסת. בתחילת המאה העשרים היו נסיונות לשלב את היהודים בבתי ספר כלליים. הנסיונות נדחו בתוקף ע"י הרבנים. גם נסיונות מטעם חברת "אליאנס" להקים ב"ס שבו ילמדו לימודי קדש ולמודי חול, לא התקבלו ע"י הקהילה משום שחששו שנסיונות אלה יהיו פתח להשתלטות על חינוכם של ילדי ישראל. מסיבה זו הקהילה התנגדה לקבל סיוע כספי מן הממשלה. והלמודים התקיימו בבית-הכנסת. ראוי לציין שגם הקהילה לא ממנה את החינוך. התשלום למורים נעשה ע"י שכר לימוד ששלמו ההורים, ומתנות שקבלו מההורים בסיום מחזור הלמודים.

הילדים ישבו על הרצפה קבוצות קבוצות לפי הגילאים, בדרך כלל כשהצעירים לומדים א-ב, והמבוגרים יותר לומדים לקרוא ואחרים לומדים חומש עם פירוש. כולם באולם אחד, כאשר "הח'ליפה" מלווה את קבוצתו ו"המולא" עוקב ומפקח על הלמוד. המשמעת היתה נוקשה ביותר, המלמד היה כל יכול, והוא העניש על בעיות משמעת ואפילו קלות, וכן על התרשלות בלימוד. ראוי לציין שההורים נתנו גבוי מלא ל"מולא" גם במקרים שהעונשים

החנוכיה בפרס

פרס-המקור לשינויים

במבנה החנוכיה

נהגו ישראל להתנאות לפני ה' גם בתשמישי קדושה. ביטוי לכך הוא המגוון הרחב של סוגי החנוכיות שהשתמשו בהן בקהילות ישראל ברצף הדורות. נתעכב על חנוכיות שעוצבו בגלל "שעת סכנה" שהיו בפרס. בחנוכיה צריכים להיות שמונה נרות בלבד לזכר נס פך השמן שהספיק לחשמונאים למשך שמונה ימים, וכדי לפרסם את הנס, "מצוה להניחה בפתח הבית מבחוץ..." (או בחלון הסמוך לרשות הרבים" (שבת כ"א ע"ב). אולם, "בשעת סכנה מניחה על שולחנו ודין" (שם). רש"י במקום מסביר לאיזו סכנה הכוונה: "שהיה להם לפרסים חוק ביום אידם שלא יבעירו נר אלא בבית עבודה וזה שלהם". הפרסים היו פושטים על בתי יהודים, מכבים את הנרות וחותים את הגחלים. הכנסת החנוכיה לתוך הבית גרמה שאנשים יהנו מאור נרות החנוכיה לצרכיהם והדבר אסור, שהרי "אין לנו רשות להשתמש בהם". משום כך, "אמר רבא צריך נר אחרת להשתמש לאורה" (שם). כלומר הוסיפו נר תשיעי שלימים קראו לו "שמש", שלאורו השתמשו. וכך נוצרה חנוכיה עם תשעה קנים.

אצל יהודי חלב קיימת חנוכיה שבה שמונה נרות ועוד שני שמשים, והם מדליקים ביום הראשון שלושה נרות (נר ראשון+שני שמשים). מניין המנהג הזה? בטור (אור"ח תרע"ג) נאמר שבנוסף לנרות חנוכה יש נר כדי להשתמש בו, ועוד נר שממנו מדליקים את יתר הנרות. מנהג זה של שלושה נרות מצוי גם אצל חלק מיהודי פרס.

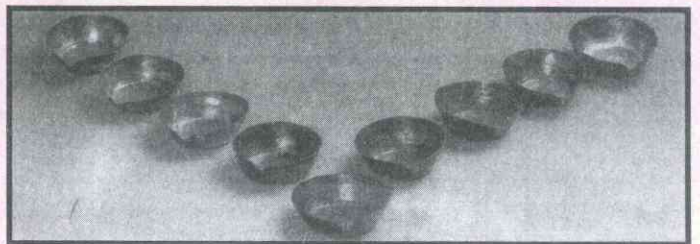
אבל יש עוד שינוי במבנה החנוכיה שנגרם בגלל "שעת סכנה", והכוונה לחנוכיה שמצויה אצל יהודי אפגניסטן שעוצבה בעקבות רדיפות היהודים במשך הדורות. חנוכיה זו אינה עשויה גוף אחד, אלא - צלוחיות נפרדות, דבר שאיפשר להסתירה בקלות, בגלל נפחה הקטן, מעיני אויבי ישראל. מי שמניח כיום את החנוכיה במקום הראוי לה על פתח ביתו מבחוץ, מפרסם שני ניסים. הנס המקורי שארע למתיהו הכהן ובניו, והשני, לנו-שאין לנו כיום חשש סכנה.

י. ק.

מאת: הרב ר. בצלאל

פרפראות - "ויהי מקץ שנתיים ימים".

"שנתיים", ראשי תיבות: שמאל נר תדליק, (ל)ימין מזווה.

חנוכיה של יהודי אפגניסטן

הנשים באפגניסטן

הנשים-אף הן היו באותו הנס.

מאת: צילה זן-בר צור.

חסידותן הידועה של נשות אפגניסטן בכל עניין של מצוה התבטאה גם במצוות נרות חנוכה, אמנם על ההדלקה ברכו האבות או הבנים, אבל לנשים היה חלק נכבד במעשה המצוה. הנשים היו אמונות על שזירת הפחילות מפותנה טבעית, מלאכה שנחשבה מקודשת, שכן, הפחילות שימשו להדלקת נרות שבת, מועד וחנוכה. הנשים באפגניסטן הן אלה שערכו את החנוכיות לקראת הדלקתן, יצקו אל תוך בויזי החרס, הנחושת או הכסף, שמן מזרעי שומשום ופתילת כותנה. היו נשים שאף הכינו את השמן לצורך ההדלקה מזרעי שומשום. באפגניסטן השמן עם פתילה בוערת, סמלו את שנות חייו של האדם, כאשר טיפות השמן הן דימוי לחיי האדם, והפתילות הבוערות מסמלות את איכות חייו הרוחניים והמעשים של האדם.

נשים יהודיות, כעצם שזירת פחילות הנר, שזרו באופן סמלי את החיים במשפחה ובקהילה. השמן המשמש כחומר בערה לנר מסמל את תעצומות הנפש של הנשים, את חכמתן, את הידע שלמדו מהאמהות בתיאור סיפורים ומשלים. בנוסף לשמירתן בדבקות על הרוחניות של הבית, הן גם שמרו על הבריאות הגופנית וזאת ע"י הכנת פורמולות צמחיות לריפוי והחלמה של בני הבית.

מכתבים למערכת

לכבוד

ארגון קהילת יהודי הראת אפגניסטן
שלום רב

מאוד מאוד שמחתי לקבל את העלון מס' 6

ותבורכה ידיכם, כמוכן אני יליד הראת האפגניסטן.

בתור ילד בגיל 6-5 עליתי ארצה, וכל השנים הפרע לי מדוע

הקהילה הקדושה של יהודי אפגניסטן לא מאורגנים, והנה פתאום

אני יודע עכשיו כי ה"ה אנו מאורגנים. אני מאוד מאוד מודון

להיות מעורה בארגון, ומאוד אבקש מכם לקבל העמנות לאירועים,

וכמוכן עלונים.

ישר כח ותבורכו בכל מעשה ידיכם

הכבוד רב

סבט חיים

פ"ת

תגובת המערכת

* אנו מודים למר אגאג'ן כאפי מתל-אביב על תרומתו הנדיבה
להוצאת העתון - חזק וברוך!

תרומות אפשר לשלוח לפי הכתובת שבראש הגליון.

תודתנו נתונה לכל תורם.

* למר גדעון גול מחמדיה, קבלנו את הערתך.

יהי רצון שבשורות טובות ילוו את כל המשפחה מכאן ולהבא,
אמן.

* לגב' שרה יודי מהרצליה, בתגובה למכתבך.

נשמח מאוד לקבל כל חומר, ונקווה שנוכל לעניין בו את

קוראינו.

שבת עיון

קיום שבת עיון לבני העדה עדיין עומד על הפרק.

אלא שלפי שעה לא הגענו להסדר בקשר למועד ולמקום.

אנו מקווים שכבר בימים הקרובים יפול דבר והעניין יצא לפועל.

כדי להבטיח מקום אנו התקשרו למר אשר מישאלי

02-5376801 054-2302000

טכס חלוקת מלגות לשנה"ל תשס"ה

ביום שני, כ"ה בכסלו (גר שני) יתקיים בעז"ה טכס חלוקת מלגות
לבני העדה הלומדים במוסדות לימוד גבוהים, בבנין עיריית ירושלים
בכיכר ספרא. בטכס יחולקו 42 מלגות לזכאים שענו על הקריטריונים
שנקבעו ע"י ועדת המלגות.

נציין שהמלגות מחולקות לבני יוצאי אפגניסטן מכל רחבי הארץ.
אשתקד חולקו 18 מלגות והשנה קיבלנו למעלה מ-60 בקשות
למלגה, מתוכם אישרנו 42. שמחים היינו לו יכולנו להענות לכל
הבקשות הראויות ואף להגדיל את סכום המלגה, אך אנו חסרים
עדיין את הסכומים הדרושים לכך. נציין שרוב הכסף בא מכספי
הועד בירושלים.

עפ"י הפניות עד כה אנחנו מעריכים שמספר הבקשות למלגה
לשנה"ל תשס"ו יגדל באופן משמעותי. ויגדל מספרם של מקבלי
המלגות.

ולכן, אנו קוראים מכאן לנדיבי עדתנו לתרום למטרה חשובה זו כדי
שנוכל לסייע ביד נדיבה לבני עדתנו. כל תרומה תתקבל בברכה.

אנו פונים מכאן למעוניינים לקבל מלגה הלומדים במוסדות להשכלה
גבוהה בשנה זו (תשס"ו) להפנות את בקשתם לכתובת המופיעה
בראש הגליון ולציין: פרטים אישיים: ת.ז., כתובת, שם ומשפחה.
בבקשה יש לציין:

1. האם המשפחה ממוצא אפגני.

2. האם מבקש המלגה לומד במוסד להשכלה גבוהה ומשלם שכ"ל
ולא קיבל מלגה בתשס"ה.הועדה תשלח טפסי מלגה לפונים והם מתבקשים למלאם, ולהחזירם
בהקדם עם כל המסמכים הנדרשים בטופס.

בקשות שיגיעו אלינו לאחר ראש חודש ניסן, לא יענו.

ועדת מלגות

אנחנו רוצים להודות לשני הנדיבים הנכבדים:

מר דוד ורדי מסביון, ומר ישעיהו גול מניו-יורק,
שכל אחד מהם תרם תרומה חשובה לקרן המלגות,
ובעזרתם התאפשר לנו להגדיל את מספר מקבלי
המלגה.

חזקו ואמצו!

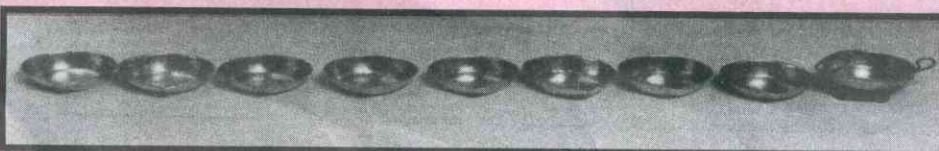

מיחידי בית הכנסת "שערי רחמים" בת"א
נולד בהראת תרע"ד נפטר בישראל כ"ט כסלו תשנ"ו
מוקדש ע"י בניו

גליון זה מוקדש לזכרו של

שלום ששון גול ע"ה

בן מו' אפרים ומרים זצ"ל

מען למכתבים: רח' אדוניהו הכהן 6 ת.ד. 50186 ירושלים.

עורך:

יצחק קשאני 02-6419936

חברי המערכת:

הרב רפאל בצלאל.

יוסף כהן.